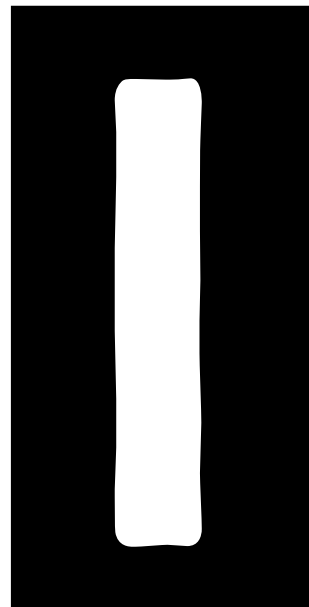


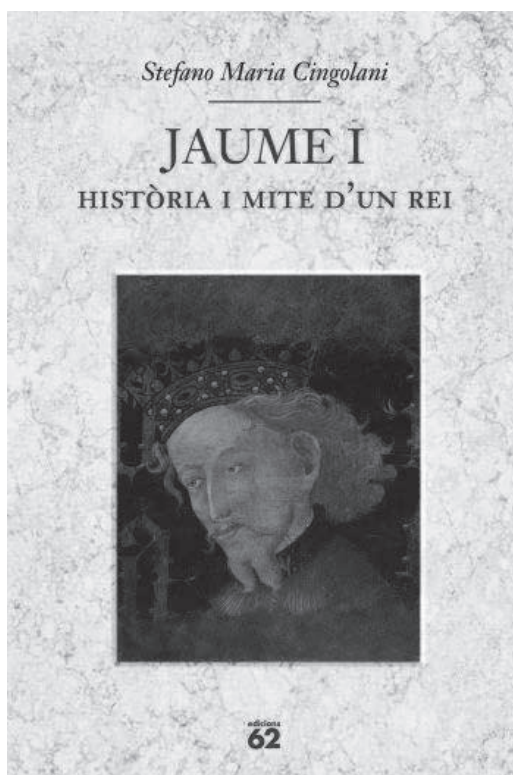
BIBLIOGRAFIA SOBRE EL REI JAUME



Jaume I, el Conqueridor (1208-1276), rei d'Aragó, de Mallorca i de València, comte de Barcelona i d'Urgell i senyor de Montpeller, és un personatge cabdal en la història medieval catalana, així com en la cultura. Referent històric, mític i llegendari, deixà com a llegat personal el *Llibre dels fets*, una obra singular i d'una gran qualitat artística. Aquest 2008 celebrem el 800 aniversari del naixement d'aquest personatge tan important, no només per a la història, sinó també per a les lletres catalanes. Amb motiu d'aquesta celebració, us presentem una breu selecció comentada dins l'extensa bibliografia que hi ha sobre el Bon Rei En Jaume.

CINGOLANI, S. M.: *Jaume I. Història i mite d'un rei*. Barcelona: Edicions 62 (Biografies i memòries, 68) 2007.

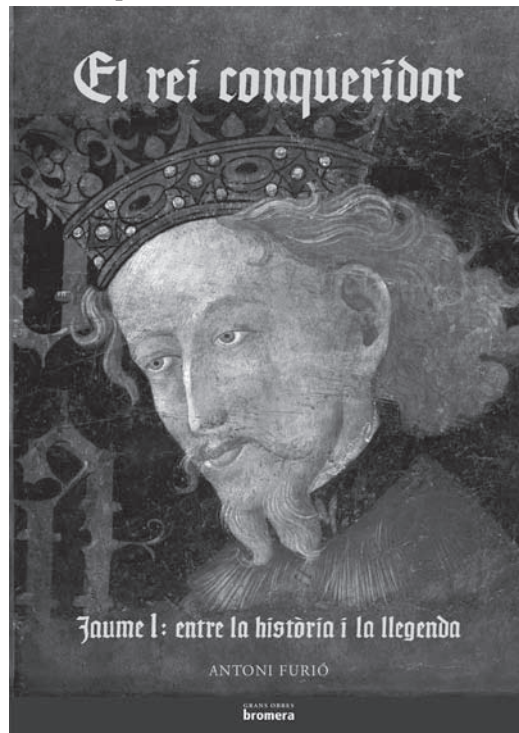
Stefano Maria Cingolani presenta en aquest llibre la biografia del rei Jaume I, figura central en la història dels països que van formar l'antiga Corona d'Aragó. Com diu el mateix autor a la introducció, es tracta d'una biografia atípica ja que no només se centra en explicar la vida del rei sinó que també analitza com aquesta fou narrada pel monarca al seu *Llibre dels fets*. Precisament per aquesta raó, el text comença amb la mort del rei, que marcarà les pautes de lectura a seguir. Cingolani utilitza, per a l'elaboració d'aquesta biografia, documents i materials ja coneguts pels especialistes (de manera especial el *Llibre dels fets*). La novetat rau en la manera d'interpretar-los. En aquest sentit, l'autor destaca com, fins ara, la majoria d'historiadors han comparat el relat del rei amb la documentació conservada per demostrar així la validesa de les afirmacions del monarca. El problema apareix quan no és possible comparar el que diu el rei amb cap altre document o quan, precisament, la narració del rei contradiu la documentació existent. Cingolani analitza des d'aquest nou prisma el relat del rei i, a partir d'aquí, en basteix una biografia, evidenciant les discrepàncies i els problemes existents entre la documentació i el relat i plantejant-ne possibles (i noves) interpretacions.



FURIÓ, A.: *El rei conqueridor. Jaume I: entre la història i la llegenda*. Alzira: Bromera (Grans Obres) 2007.

Amb l'objectiu d'acostar al lector del segle XXI la figura i les gestes del rei Jaume I d'una manera entenedora, tot distingint els fets històricament provats dels llegendaris, An-

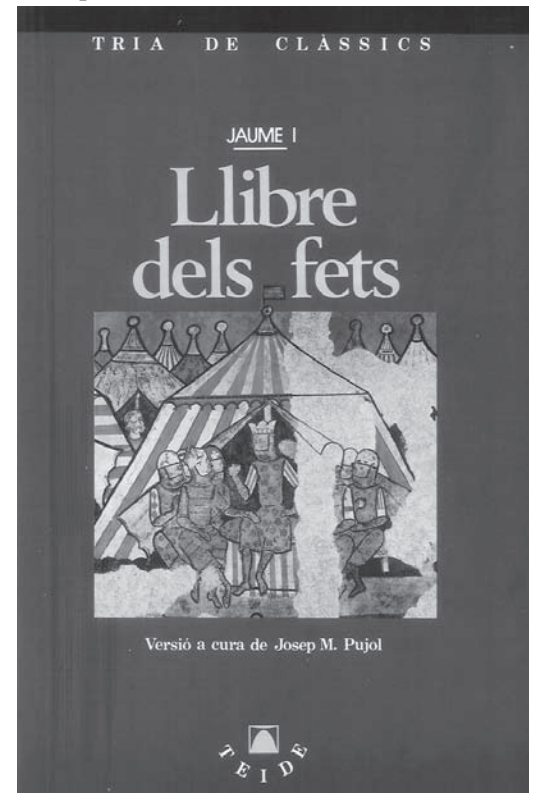
toni Furió presenta, en aquest llibre, la vida del rei que va conquerir Mallorca i València i que va guanyar, per mèrits propis, el sobrenom de Conqueridor. Dividida en tres parts (Aprenent de rei, Les empreses militars i L'ofici de rei), aquesta obra, magníficament il·lustrada, està destinada a ésser contemplada, a més de llegida, per la gran quantitat i qualitat d'imatges que inclou. Destaquen, en aquest sentit, tant l'edició realitzada per Bromera (excel·lent), com la mida triada, que permet la reproducció de diferents obres d'art amb una gran qualitat. Tot plegat permet seguir el text d'una manera clara i acostar al lector, no només els fets d'aquest gran rei mitjançant les paraules, sinó també fer-lo participip de la història contemplant tant imatges d'obres d'art i manuscrits medievals, com d'altres èpoques, així com escenaris actuals que conserven la petjada dels fets succeïts temps enrere.



JAUME I: *Llibre dels fets*. Versió a cura de Josep M. Pujol. Barcelona: Teide (Tria de clàssics, 3) 1991 (3a edició, 2003).

Aquesta edició del *Llibre dels fets*, a cura de Josep M. Pujol (un autèntic especialista en l'estudi del *Llibre*) presenta una selecció de passatges de l'obra original, en català modern, amb la versió original del text al costat, fet que en facilita la seva comparació. El llibre recull els fragments més coneguts de l'obra de Jaume I, que van des del seu naixement fins a la seva mort, passant per moments de gran tensió narrativa com ara la mort dels Montcada (capítol 3 d'aquesta edició) o la conquesta de València (capítol 7). Cada capítol ve acompanyat d'una introducció que situa els esdeveniments anteriors

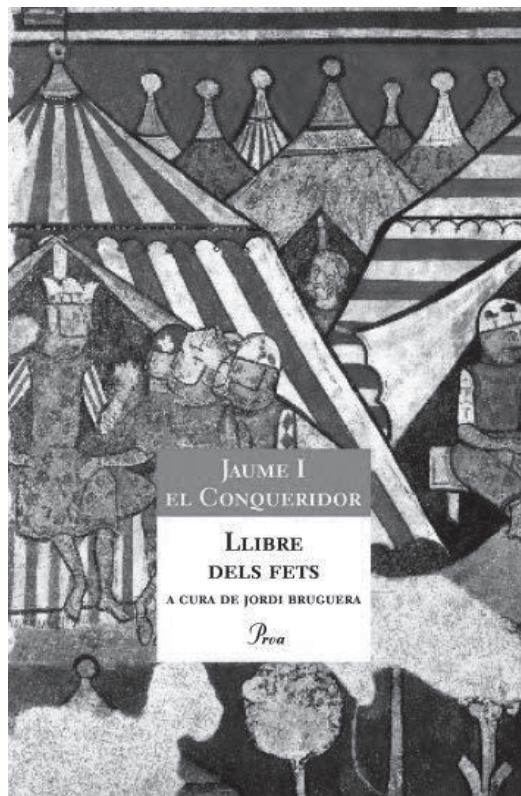
i posteriors a cada fragment i en destaca els trets més importants i significatius. La versió al català modern ajusta la morfologia i l'ordre dels mots en els casos imprescindibles i només substitueix aquelles paraules obsoletes que no tenen significacions específiques del món medieval. El text inclou les pertinents notes explicatives, així com imatges, gravats, mapes i altres elements gràfics que il·lustren cada passatge. La introducció general situa el conjunt de l'obra dins del context que li pertoca, fa explícits aquells elements necessaris per a la comprensió del text per part d'un lector actual i presenta la importància bàsica de l'oralitat en el *Llibre* així com els trets de Jaume I com a narrador. Lluny del que pugui semblar a primera vista, aquesta edició no s'adreça únicament a escolars i és un magnífic punt de partida per a l'estudi del *Llibre* com a veritable obra d'art que és.



JAUME I EL CONQUERIDOR: *Llibre dels fets*. Edició modernitzada a cura de Jordi Bruguera. Barcelona: Proa (A tot vent, 479) 2008.

Amb motiu del vuitè centenari del naixement del rei Jaume I, l'editorial Proa publica, dins la seva coneguda col·lecció «A tot vent», l'edició íntegra i modernitzada del *Llibre dels fets* del rei Jaume I, el Conqueridor, una de les obres literàries més importants escrites en la nostra llengua. Aquesta nova edició, a cura de Jordi Bruguera, adapta el text original al català actual, amb la qual cosa va dirigida a tot tipus de lectors (de manera especial, als lectors poc familiaritzats amb el català antic). Com explica el curador a la introducció

de l'obra, es tracta d'una adaptació, en tant que s'ha seguit, com a criteri bàsic, el fet de canviar només allò que fes impossible, difícil o massa feixuga la lectura del *Llibre dels fets* a un lector actual. En aquest sentit, i atès el caràcter divulgatiu de l'edició, no hi trobem gairebé notes al text, cosa que en permet una lectura fluida. S'ha respectat, això sí, la divisió en paràgrafs del *Llibre dels fets*, cosa que permet al lector, sempre que ho vulgui, comparar aquesta adaptació amb el text medieval original.



SOLDEVILA, F.: *Les quatre grans cròniques. I. Llibre dels feits del rei En Jaume*. Revisió filològica de Jordi Bruguera. Revisió històrica de M. Teresa Ferrer Mallol. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans (Memòries de la secció històrico-arqueològica, LXXIII) 2007.

L'any 1971 va veure la llum, a l'editorial Selecta, el volum titulat *Les quatre grans cròniques*, que recollia els textos, editats i profusament anotats per Ferran Soldevila, dels anomenats «quatre evangelis de la pàtria catalana» (segons Àngel Guimerà). Això és, el *Llibre dels feits* del rei En Jaume i les anomenades «cròniques» de Bernat Desclot, Ramon Muntaner i Pere el Cerimoniós. L'any 2007, l'Institut d'Estudis Catalans va presentar el primer dels quatre volums dels que constarà la (necessària) reedició d'aquesta obra i que recull, precisament l'any del centenari d'aquesta institució, el més antic d'aquests «evangelis», l'anomenat *Llibre dels feits del rei En Jaume*. Aquesta nova edició compta amb la revisió filològica del text a càrrec del reconegut especialista Jordi Bruguera. De

la revisió històrica se n'encarrega M. Teresa Mallol. En tots dos casos, s'actualitza i es completa la informació original (molt abundant tot i que envellida, en alguns casos), sempre amb la signatura de les inicials dels autors. Pel que fa al text del *Llibre dels feits*, Jordi Bruguera ha adoptat el text de la seva edició crítica (publicada, en dos volums, a la col·lecció «Els Nostres Clàssics» l'any 1991), que no sempre coincideix amb la de Soldevila. Es tracta, doncs, d'una edició completíssima d'una de les obres cabdals de la nostra literatura que respecta els encerts i la tradició anterior de l'obra realitzada i, al mateix temps, l'actualitza i completa d'acord amb l'estat de les darreres investigacions en els camps filològic i històric.

VALRIU, C. & T. VIBOT: *El rei En Jaume I: un heroi històric, un heroi de llegenda. Cinc itineraris per Mallorca*. Palma de Mallorca: Edicions La Foradada, J. J. De Olañeta, Editor 2005.

La figura del rei En Jaume va més enllà del paper històric d'un monarca i s'endinsa dins l'àmbit de la llegenda i la rondalla, fet que s'evidencia i es veu clarament en els diferents territoris que va trepitjar el monarca en vida. Un d'aquests és (deixant de banda València) Mallorca, una de les fites militars que va dur a terme el Conqueridor. Aquest llibre, escrit per Caterina Valriu i Tomàs Vibot (i del qual se'n publicarà aquest 2008 una edició de luxe), analitza la figura del rei des del doble àmbit de la història i la llegenda (o rondalla) i ho fa prenent com a punt de partida diferents espais de l'illa de Mallorca. L'obra presenta fins a cinc itineraris diferents (des d'Andratx-Calvià a Llevant i Migjorn passant per Palma) per camins i llocs que guarden una relació directa amb el rei i la seva host. Cada itinerari, profusament descrit i ben il·lustrat, s'acompanya del pertinent comentari, complementat, en la majoria dels casos, per una narració provinent, per exemple, del mateix *Llibre dels fets* del rei En Jaume o d'alguna rondalla recollida per mossèn Alcover, entre d'altres. Els comentaris dels autors ens brinden, en cada cas, la informació històrica relacionada amb cada esdeveniment i cada lloc, això com la seva vessant més llegendària, encara viva avui dia. Un llibre que serveix tant de guia de viatge (si el lector s'anima a fer personalment els itineraris descrits) com de mostra del caràcter llegendari del personatge i de la seva importància en la memòria viva del poble mallorquí.